

บทที่ 4

กลวิธีการประพันธ์ในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ

กลวิธีการประพันธ์เป็นวิธีการเสนอผลงานของนักเขียน งานเขียนทุกประเภท หากปราศจากกลวิธีการประพันธ์ที่ดีแล้วงานเขียนนั้นก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ ดังที่กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้กล่าวไว้ว่า "กลวิธีในการแต่งวรรณคดีเป็นความสามารถ และฝีมือของผู้แต่ง"¹ ดังนั้น การศึกษาเรื่องกลวิธีการประพันธ์จึง เป็นส่วนที่จะขาดเสียไม่ได้ในการพิจารณางานประพันธ์เรื่อง หนึ่ง ๆ

การศึกษาวิเคราะห์วิธีการประพันธ์ในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ แบ่งออกเป็น 2 หัวข้อ คือ

4.1 กลวิธีการเล่าเรื่อง

4.2 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

4.1 กลวิธีการเล่าเรื่อง

จากการศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะพบว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่อง 2 แบบ คือ เล่าเรื่องโดยใช้นุรุษที่หนึ่ง และเล่าเรื่องโดยใช้นุรุษที่สาม

4.1.1 เล่าเรื่องโดยใช้นุรุษที่หนึ่ง

4.1.2 เล่าเรื่องโดยใช้นุรุษที่สาม

4.1.2.1 เล่าแบบรู้แจ้งทุกประการ

4.1.2.2 เล่าแบบมีขอบเขตจำกัด

¹ กุหลาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์ พิมพ์ครั้งที่ 6. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528), หน้า 116.

4.1.1 เล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่ง

กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่ง ผู้เขียนจะกำหนดให้ตัวละครตัวหนึ่งในเรื่อง เป็นผู้เล่าเรื่องของตนเอง แสดงเหตุการณ์และข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับตัวเอง² ลักษณะของผู้เล่าประเภทนี้มักใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง เช่น ฉัน ข้าพเจ้า เรา ฯลฯ ในการบรรยายเรื่อง และจะบรรยายในขอบเขตของประสบการณ์ที่รับรู้ด้วยตัวเอง หรือได้รับรู้จากการบอกเล่าของตัวละครอื่นในเรื่อง³

เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่ง ที่มีฐานะเป็นตัวละครเอกในเรื่องเป็นผู้เล่า ได้แก่ คืนของฉัน หญิงโสเภณีสวรรภาพ และ ปารีชาตชีวิต เรื่อง คืนของฉัน และ หญิงโสเภณีสวรรภาพ ผู้เขียนให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงเป็นผู้เล่าเรื่อง โดยใช้สรรพนาม "ฉัน" ตลอดเรื่อง ส่วนเรื่อง ปารีชาตชีวิต ผู้เขียนให้ตัวละครเอกฝ่ายชายเป็นผู้เล่าเรื่องโดยใช้สรรพนาม "กระผม" ตลอดเรื่อง

เนื่องจากตัวละครเอกจะมีบทบาทสำคัญในการเสนอเรื่องสู่ผู้อ่านโดยตรง เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่งที่มีฐานะเป็นตัวเอง เป็นผู้เล่าเรื่องจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของตัวละครอย่างละเอียด ดังตัวอย่างจากเรื่อง หญิงโสเภณีสวรรภาพ วิวรรณเป็นผู้เล่าเรื่องว่าเธอตั้งใจไว้ว่าเธอจะไม่แต่งงาน เพราะเธอเห็นว่าชีวิตแต่งงานของพ่อแม่เธอหรือของญาติใกล้เคียงมีความทุกข์ด้วยความยุ่งยากต่าง ๆ ของการครองชีวิตคู่ เมื่อเธอได้พบกับอาวุธแม่ใจเธอจะหวั่นไหวไปกับเขาแต่เธอก็ไม่ยอมตอบรับ เมื่ออาวุธขอแต่งงานเธอพยายามหนีเขา และกลั่นแกล้งเขาจนในที่สุดเธอได้เห็นความดีของเขา เธอจึงยอมรับว่าเธอรักเขาและพร้อมที่จะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกับอาวุธ ผู้เขียนให้วิวรรณเป็นผู้สารภาพเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยใช้สรรพนาม "ฉัน"

² เรื่องเดียวกัน, หน้าเดิม.

³ นาธิกา มงคลค่านวณเขตต์, "เรื่องสั้นไทยประเภทมุ่งเสนอแนวคิด ระหว่าง พ.ศ. 2475-2488" (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 7.

เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่ง ที่มีฐานะเป็นตัวละคร เสริมที่มีบทบาท
รองในเรื่อง เป็นผู้เล่าโดยตลอด ได้แก่ เรื่องคุณพ่อไม่พูด ความรักเล่ห์ลับ และ ฉากเข้าตรู เรื่อง
คุณพ่อไม่พูด เดิมดวงมีฐานะ เป็นลูกสาวของครอบครัวหนึ่ง เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวให้
ผู้อ่านได้รับรู้ เรื่อง ความรักเล่ห์ลับ ตัวละครผู้เล่าเรื่องไม่ปรากฏชื่อ มีฐานะเป็นผู้สังเกตการณ์
พฤติกรรมของหญิงสาวที่ประมูลสินค้าด้วยราคาอันสูงลิ่วเกินกว่าราคาจริง ๆ ของสินค้าทำให้ตัว
ละครผู้เล่าเรื่องสงสัย เมื่อถามตัวละครอีกตัวหนึ่งจึงได้รับรู้เรื่องราวโดยตลอด เรื่อง ฉากเข้าตรู
ตัวละครผู้เล่าเรื่องไม่ปรากฏชื่อเช่นกัน เล่าถึงพฤติกรรมของสุนัขชื่อสีหมอกที่อยู่ในค้ายทหาร

ร. จันทิมพะใช้กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่งในเรื่องสั้นของเธอไม่มากนัก

4.1.2 เล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สาม

กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สาม ผู้เล่าจะไม่มีส่วนอยู่ในเรื่องที่ตนบรรยาย
และจะไม่ปรากฏตัวของผู้เล่าเด่นชัด ร. จันทิมพะใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบนี้มากที่สุดในเรื่องสั้น
ของเธอ กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สามในเรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะมี 2 แบบ คือ เล่าแบบ
รู้แจ้งทุกประการ และเล่าแบบมีขอบเขตจำกัด

4.1.2.1 เล่าแบบรู้แจ้งทุกประการ

การเล่าเรื่องแบบนี้ผู้เขียนจะไม่แสดงตัวว่าตัวละครใดเป็นผู้เล่าเรื่อง แต่
จะบรรยายไปตาม เหตุการณ์และความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจของตัวละครแต่ละตัวไม่ว่าตัวละครนั้นจะ
ตกอยู่ในสถานที่หรือกาลเวลาใดก็ตาม ผู้เขียนจะสมมุติตัวเองว่าเป็นผู้รู้แจ้งในเหตุการณ์ สามารถ
ล่วงรู้ความนึกคิดหรือความเป็นไปของตัวละครโดยตลอด

เรื่องสั้นของ ร. จันทิมพะที่ใช้กลวิธีเล่าเรื่องแบบบุรุษที่สามประเภทรู้แจ้ง
ทุกประการตลอดเรื่อง ได้แก่เรื่อง ผู้ชายคนเดียว จันทร์ลอย เสียงเคาะครั้งที่สาม สนามใน
ฤดูร้อนเรียกหา ความฝันต้นฤดูหนาว สวรรค์หาย จุดจบวานนี้ ขมุเมืองเลน ฉันจะบอกเธอ
ทางสุดท้าย ฉันเป็นสุข คุณปู่เป็นกวี ขอยสวนมะพร้าว เรื่องสั้นเหล่านี้ผู้เขียนเลือกบรรยายหรือ
เล่าเรื่องเฉพาะสิ่งที่เกิดขึ้นและความเป็นไปต่าง ๆ ในเรื่อง โดยไม่พยายามจะแทรกทัศนะโดยตรง
แต่ผู้อ่านจะสังเกตทัศนะของผู้เขียนได้จากน้ำเสียง (Tone) ของผู้เขียน ตัวอย่างเช่นเรื่อง สวรรค์
หาย ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเหตุการณ์แสดงให้เห็นผู้อ่านรู้ว่านิยามไม่มีความทะเยอทะยานจะสร้างเนื้อสร้างตัว

ลงหลักปักฐาน เป็นครอบครัวก็เพราะนิยตเห็นว่าความรัก เป็นความรู้สึกที่คงงามภายในจิตใจ เพียง
 อย่างเดียว ไม่คิดถึงการมีชีวิตอยู่ร่วมกันกับคนที่รักอัน เป็นสิ่งที่คนทั่วไปถือ เป็นจุดหมายปลายทาง
 ของความรัก เรื่องไร เองก็คิดเช่นนั้น เธอขอแต่งงานกับนิยตก่อน เพราะ เห็นว่านิยตไม่พร้อมใน
 ด้านการเงิน เธอจึง เป็นฝ่ายสนับสนุนเต็มที่ แม้ผู้เขียนจะพยายามวางตน เป็นกลางในการ เสนอ เรื่อง
 แต่น้ำเสียงของผู้เขียนไม่ เห็นด้วยกับความคิดของนิยตด้วยการผูก เรื่องให้ เรื่องไรขายร้านหนังสือที่
 เธอรักทั้ง ๆ ที่เธอกับนิยตมีความผูกพันกับสถานที่นั้น เพราะ เป็นที่ที่ทั้งคู่ได้พบกัน เป็นครั้งแรก เรื่องไร
 มอบเงินที่ได้จากการขายร้านให้นิยตจนหมดสิ้น เธอให้เหตุผลไว้ในจดหมายที่ส่งมาให้นิยตร่วมกับ
 เช็คเงินสดว่า เพื่อให้นิยตมีหลักฐานที่มั่นคงด้วย เงินที่นิยตจะได้ตั้งตัวและสร้างครอบครัวกับหญิงที่เขา
 รักต่อไปซึ่งอาจจะไม่ใช่ เรื่องไรก็ได้ ส่วน เธอนั้นหมดตัวแล้วอาจต้องแต่งงานกับพ่อค้าผู้ร่ำรวยที่มา
 คิดพัน เธออยู่ การกระทำของ เรื่องไรแสดงถึงการตัดสินใจที่ เด็ดเดี่ยวและการ เสียสละ เพื่อชายคนรัก
 ถึงจะ เป็นการกระทำที่คล้ายกับประชด แต่ผู้เขียนก็มีน้ำเสียงนิยมการกระทำของ เรื่องไรมากกว่า
 ความทะนงในศักดิ์ศรี หยิ่งในเกียรติ ไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากใคร อยู่เฉย ๆ ไม่ดั้นร่นชวนขวย
 อัน เป็นลักษณะนิสัยของนิยต จะ เห็นได้ว่าผู้เขียนมีน้ำเสียง โน้มเอียงไปกับการคิดหรือการกระทำของ
 ตัวละครฝ่ายหญิงมากกว่า

บางเรื่องผู้เขียนได้แสดงทัศนะของตนเองลงไปในเรื่องด้วย ได้แก่ เรื่องดาวัว ตลอดกาล
กาภิกัลป์ชาติ หนูจ๋า สู่ไศลเทียร ซึ่งเห็นได้ชัดว่าผู้เขียนสอดแทรกทัศนะที่มัก โน้มเอียงไปในทาง เห็นออก
 เห็นใจหรือ เข้าใจตัวละครฝ่ายหญิง ดังเช่นการเปิดเรื่องด้วยทัศนะของผู้เขียนโดยตรงในเรื่อง หนูจ๋า

ความ เมตตาปราณีของผู้หญิงอาจ เป็นคุณแก่คนอื่น แต่บางทีคุณธรรมอันประ เสริฐนี้กลับ เป็น โทษ
 แก่ผู้หญิง เองอีกด้วย⁴

4.1.2.2 เล่าแบบมีขอบเขตจำกัด

การเล่าเรื่องแบบนี้ผู้เขียนจะสามารถล่วงรู้จิตใจหรือความคิดของตัวละคร
 เพียงตัวเดียวหรือบางตัว การเล่าเรื่องจึงมีขอบ เขตจำกัด เป็น เพียงการสะท้อน เรื่องราวจากแง่มุม
 ของตัวละครเหล่านั้นว่าได้ผ่านพบอะไรมาย่าง และมีความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับ เรื่องที่พบ เห็นนั้นอย่างไร

⁴ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หนูจ๋า," ใน เรื่องสั้น เกียรติยศของนัก เขียนสตรีผู้ยิ่งใหญ่
 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, 2513), หน้า 81.

กลวิธีการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สามแบบมีขอบเขตจำกัดเป็นวิธีเล่าเรื่องที่ ร.จันทิมพะไซ้มาใช้วิธีหนึ่ง ตัวละครที่ผู้เขียนล่วงรู้ความรู้สึกนึกคิดมักจะเป็นตัวละครเอกฝ่ายหญิง มากกว่าตัวละครเอกฝ่ายชาย เรื่องสั้นที่ผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าแบบมีขอบเขตจำกัดเฉพาะตัวละครเอกฝ่ายหญิง ได้แก่เรื่อง เมื่อฝนตก ขั้วนี้และขั้วหน้า ขั้วชีวิตนี้ สีเลือดเรวดี มดที่ต้องถอน รังรองแลเห็น หญิงขั้วคือฉัน แฟล น่าน้ำตม หญิงนัยนาน พวงทองเถาที่รื้อบ้าน ชีวิตนี้ เป็นของฉัน หมอกเหม็นค ฉันหาย เป็นต้น

เรื่องสั้นที่ผู้เขียนล่วงรู้เฉพาะจิตใจของตัวละครเอกฝ่ายชายและใช้กลวิธีเล่า เช่นนี้ตลอดเรื่องมีอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ได้แก่เรื่อง หญิงน้อยนำสมัย ไวน์สวรรค์

จุดเด่นของการเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สามแบบมีขอบเขตจำกัดอยู่ที่การล่วงรู้จิตใจของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ผู้เขียนสามารถบรรยายแจกแจงความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ได้อย่างละเอียดแจ่มชัด ทำให้ตัวละครเอกฝ่ายหญิงในเรื่องสั้นเหล่านี้เป็นตัวละครที่มีชีวิต

4.2 กลวิธีการดำเนินเรื่อง

กลวิธีการดำเนินเรื่อง คือ วิธีการที่ผู้เขียนเสนอเรื่องให้แก่ผู้อ่านตั้งแต่ต้นจนจบ แบ่งออกได้เป็น 3 ขั้นตอนคือ

4.2.1 การเปิดเรื่อง

4.2.2 การดำเนินเรื่อง

4.2.3 การปิดเรื่อง

4.2.1 การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะไซ้

ลักษณะ คือ

4.2.1.1 เปิดเรื่องด้วยฉาก

4.2.1.2 เปิดเรื่องด้วยตัวละคร

4.2.1.3 เปิดเรื่องด้วยฉากและตัวละคร

4.2.1.4 เปิดเรื่องด้วยคำถาม

4.2.1.5 เปิดเรื่องด้วยทัศนะของผู้เขียน

4.2.1.1 เปิดเรื่องด้วยฉาก

ฉากในนวนิยายหรือเรื่องสั้น หมายถึงสถานที่และเวลาที่เกิดเหตุการณ์นั้น ๆ ขึ้น⁵ ร.จันทิมพะ เป็นนักเขียนที่ให้ความสำคัญกับฉากเป็นพิเศษ กล่าวได้ว่าไม่มีเรื่องสั้นของเธอรื่องใดที่จะละเลยไม่พรรณนาหรือบรรยายฉาก การพรรณนาหรือบรรยายฉากในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ จึงมีทั้งตอนเปิดเรื่อง ตอนดำเนินเรื่อง และตอนปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องด้วยฉาก เช่น เรื่องชอยสวนมะพร้าว ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยการพรรณนาบรรยากาศของสวนที่ร่มรื่นสงบในตอนต้นเรื่องดังนี้

เงาดันมะพร้าวทอดลงจับน้ำในคลองชอย และบริเวณสวนเปล่าเปลี่ยวแห่งนั้น จนเงาแดดแลดูร่มเย็นอยู่เสมอ มีพรรณไม้ใหญ่น้อยรวมทั้งหญ้าบนขั้นหนาแน่นในสวน แต่มะพร้าวมียืนต้นและขึ้นเป็นทิวแถวทั่วไป บางชนิด ถ้าจะไม่ถูกรบกวน เก็บผลอันมีค่าของมันมาก มีเครือเถาวัลลีและไม้เลื้อยหลายอย่างขึ้นโยงไปโยงมาเหมือนครุยผ้ามาน ขางต้นเต็มไปด้วยทะเลายที่แห้งเพราะจนลูกร่วงหล่นมาเอง เครือติบลิเลื้อยขึ้นพาดพันและแต่งต้นมะพร้าวพวกนั้น ด้วยดอกอ่อนสีเขียวสะพรั่งและแดงด้วยดอกแก่ ๆ ก็มี เสียงนกหัวขวานเคาะไม้เป็นจังหวะแว่วมาจากที่ใดที่หนึ่งในสวน กระจอกกระโจนจากทางมะพร้าวพร้อมกับส่งเสียง "แก๊ก ๆ" ก้องขึ้นแต่บางตัวคุ้นเคยหรือเขลาต่อภาวะแวดล้อมหลายอย่าง จึงได้ลงมามองดูเหตุการณ์ใกล้ ๆ ด้วยตาหูและทางขี้น เช่น เคย ถึงกระนั้น เจ้ากระจอกก็มีท่าทางหลุกหลิกเหลือเกิน เมื่อเทียบกับกิ่งก่าสวน ซึ่งลงมานอนฝังแดดอยู่ตามต้นมะพร้าวด้วยกิริยาอาการแก่โลกและเยือกเย็นอย่างประหลาด เกล็ดที่หัวคอและสันหลังคมแข็งของกิ่งก่าพวกนี้ไม่เหลือหรือ เป็นสีสดปนแดงตามธรรมดาแต่เป็นสีเขียวครามคล้ายกับถูกย้อมยิ่งนัก⁶

⁵ ภูทาบ มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์-วิทยาลัยรามคำแหง 2528), หน้า 110.

⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ชอยสวนมะพร้าว," สยามสมัย 3 (1 สิงหาคม, 2492):9.

จากข้อความนี้ ผู้เขียน เปิดฉากของ เรื่องด้วยบรรยากาศที่ร่ม เย็นสงบร่มรื่นของธรรมชาติ
ในส่วน การใช้คำที่มีความขัดแย้งคือคำว่า "เปล่าเปลี่ยว" กับ "ร่มเย็น" คำทั้งสอง
แม้จะให้ความรู้สึกที่ต่างกัน "เปล่าเปลี่ยว" ให้ความรู้สึกเหงา เศร้า โดดเดี่ยว "ร่มเย็น" ใ้
ความรู้สึกน่าอยู่ ชุ่มชื้น และมีความสุข เมื่อนำมา เข้าคู่กันก็ได้ภาพรวมของสวนที่สงบสงัดร้างผู้คน
ขณะเดียวกันความ เงียบรวมทั้งต้นไม้ที่ขึ้นหนาแน่นก็ให้ความรู้สึกร่ม เย็น ผู้อ่านสามารถเห็นภาพที่
ผู้เขียนพรรณนาด้วยการให้รายละเอียดนับแต่ เครื่อง เถาวัลย์และไม้ เลื้อยที่โยงไปโยงมาเหมือนครุย
ผ้าม่าน และเป็นภาพที่มีสีสัน นอกจากความ เขียวร่ม เย็นของต้นไม้ที่ขึ้นหนาแน่นยังมีสีเขียวสะพรั่ง
ของดอกอ่อน และสีแดงของดอกแก่ของ เครือติปาลี สีสองนี้ เป็นสีที่ตัดกัน เพิ่มความงดงาม
จนดูราวกับ เป็นสิ่งที่ตกแต่งต้นไม้พรวัว ผู้เขียนยังให้รายละเอียดของสัตว์ต่าง ๆ เช่น กระรอก
และกิ้งก่ารวมทั้งการให้สีสั้นอย่างละเอียดลออชัดเจน

รายละเอียดในการพรรณนาฉาก เป็นจุดเด่นอย่างหนึ่งในงาน เขียนของ ร. จันทิมพะ
ตัวอย่างที่ยกมานี้ให้ทั้งภาพ แสง สี เสียง และความรู้สึก ทำให้ผู้อ่าน เกิดมโนภาพและจินตนาการ
ตามไปด้วย

การบรรยายฉากที่มีวัตถุประสงค์ เพื่อ เปิดเรื่องเช่นนี้ ผู้เขียนจะ เน้นการพรรณนา
ภาพของสถานที่เพียงอย่างเดียวโดยไม่ เน้น เวลาเท่าใดนัก แต่ถ้าผู้เขียนเปิด เรื่องด้วยการ
บรรยายฉากโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้รู้ว่า เหตุการณ์นั้น เกิดขึ้นที่ใด เวลาใด การ เปิดเรื่องด้วยฉาก
ในลักษณะนี้จึงจะต้องให้ เวลาและสถานที่เกิด เหตุการณ์ในเรื่องไปพร้อม ๆ กัน ตัวอย่าง เช่น เรื่อง-
วัลลภกรเกิดใหม่ ขึ้นต้น เรื่องด้วยการบรรยายสถานที่ในสถาน เริงรมย์ยามค่ำคืนว่า

คนเลิฟวางแก้วสองใบลงบน โต๊ะต่อหน้าชายหญิงทั้งสองแล้วก็ผละไป เขาต่างนั่งทอดตัวตาม
สบายใน เก้าอี้มุมซึ่งได้รับแสงสลัวเล็กน้อย ขณะนั้นยังจัดว่าหัวค่ำ คาเธีย ยังมีแขกโทรง เทรง
ทั้งที่บาร์ที่ฟลอร์ และที่โต๊ะซึ่งตั้งยึดเยียดยิ่งขึ้น เพื่อให้เหมาะแก่งาน เทศกาลฤดูร้อน ซึ่งกำลัง
ยึดเยียดอยู่แล้ว ตามปกติสริกกับวัลลภกร ฤลกานท์...หนึ่งใน "สมาทเซ็ด" หรือ "ชุด เขียว
สมัย" ตามสังคมของกรุงเทพฯ จะต้องกลมกล้ำกันมาก ที่ใช้หัวค่ำเยือกเย็นอยู่ในคาบาเรต์
เยียบเย็นอย่างนี้ แต่เขาจากกันตั้งสัปดาห์มาแล้วคำนี้จึงรู้สึกโล่งใจที่แขกคาเธียโทรง เทรง
แล้วเขายังไม่พบหน้าผู้คุ้น เคยของตน ไม่ต้องสนทนาวิสาสะตามธรรมเนียมท่ามกลาง เสียงกระที่ม
คริมครางของคนตรี⁷

⁷ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "วัลลภกรเกิดใหม่," โบว์แดง 4 (10 เมษายน 2492):8.

ข้อความข้างต้นผู้เขียนบรรยายฉากของบารหรือคาบาเรต์ชื่อคาเธียในเวลาหัวค่ำของฤดูร้อน คาเธียจึงดูโหดเหี้ยมไม่มีผู้คน จุดเด่นอยู่ที่โต๊ะเก้าอี้ที่ว่างวายเป็นจำนวนมากเพื่อต้อนรับเทศกาลฤดูร้อนที่คนจะมาเที่ยวมากขึ้น คนครียังไม่เล่น เมื่อสังเกตการใช้ถ้อยคำของผู้เขียนจะเห็นได้ว่าจะใช้คำที่ให้ความรู้สึกชัดเจนคือคำว่า "ยัดเยียด" แสดงความแออัดของวัตถุคือโต๊ะเก้าอี้กับความแออัดของผู้คนยามราตรี คำว่า "เยือกเย็น" ขยายเวลาหัวค่ำ คำว่า "เยียบเย็น" ขยายคาบาเรต์ นอกจากนี้จะเป็นคำที่ให้ความรู้สึกด้วยความหมายแล้วยังให้ความรู้สึกด้วยเสียงที่พ้องกันคือเสียง ย นอกจากนี้ผู้เขียนใช้คำที่ทำให้เกิดเสียงชัดเจนคือเสียง "กระหึ่มครึ่มคราง" ของดนตรี แสดงว่าเสียงดนตรีนั้นดังและฟังไม่ได้สรรพสำเนียงแห่งความไพเราะใด ๆ นอกจากรู้ว่าเป็นเสียงดนตรีที่ตั้งเป็นจังหวะเท่านั้น และนอกจากนี้ยังมีคำ "กุ่มกุ่ม" หมายถึงความรู้สึกอึดอัดกับสภาพที่ไม่เคยชิน จะเห็นได้ว่าถ้อยคำส่วนใหญ่ของ ร.จันทิมพะสามารถสร้างจินตภาพและความรู้สึกให้แก่ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี นับแต่เปิดเรื่อง เป็นต้นมา

จะเห็นได้ว่าการเปิดเรื่องด้วยฉากในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มี 2 ลักษณะคือ การเปิดเรื่องด้วยฉากเพื่อแนะนำสถานที่ที่จะเป็นการพรรณนาหรือบรรยายฉากที่เป็นสถานที่เพียงอย่างเดียว ถ้าเปิดเรื่องด้วยฉากเพื่อให้ทราบว่าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นที่ใด และเวลาใดมีความเกี่ยวข้องกับตัวละครอย่างไรก็มักจะบรรยายสถานที่และเวลาควบคู่กันไป

4.2.1.2 การเปิดเรื่องด้วยตัวละคร

เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มีวิธีการเปิดเรื่องด้วยตัวละคร 2 ลักษณะคือ การเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเอก กับการเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเสริม

ก. เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเอก การเปิดเรื่องลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับว่าผู้เขียนใช้กลวิธีการเล่าเรื่องแบบใด ถ้าเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่หนึ่งผู้เขียนจะเปิดตัวละครเหมือนกับแนะนำตัวละครเอง ตัวอย่างเช่น การเปิดเรื่องด้วยตัวละครในเรื่อง หญิงโสเภณีสารภาพ ตอนต้นเรื่องดังนี้

ฉันจะตั้งต้นสารภาพอย่างไรดี? ฉันรู้สึกตัวเหมือนคนที่ถูกสอบสวน เพราะมีพินิจอย่างใดอย่างหนึ่ง นั่นคือ ฉัน ที่ในท้องทำงานหัวหน้าแผนกในบริษัทค้าขายแห่งหนึ่ง หัวหน้าแผนกถาม "คุณชื่ออะไรนะ ตำแหน่งพนักงานพิมพ์ดีดของผมไม่หนักเกินกำลัง ทนอายุสิบเจ็ดปีไปเรอะ?"

"ดิฉันชื่อวีวรรณ วุฒิ อายุยี่สิบสองปีแล้วค่ะ ดิฉันบ้านเช่าก็จริง แต่ดิฉัน เป็นเจ้าบ้าน มีคนในอุปการะและมีเสรีภาพแก่ตัวทุกอย่าง ท่านหัวหน้าชดช้องเรอะคะ?"⁸

ผู้เขียน เปิดเรื่องด้วยการให้วีวรรณแนะนำตัวเองกับหัวหน้าแผนกที่เธอไปสมัครงาน โดยไม่ลืมให้ความรู้สึกของตัวละครที่ตั้งต้นจะสารภาพอะไรบางอย่างด้วยความรู้สึกอัดอั้นตันใจ

ถ้าเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สามผู้เขียนจะ เปิดตัวละครด้วยการบอกเล่าของผู้เขียน ตัวอย่าง เช่น การเปิดเรื่องด้วยตัวละครในเรื่อง ยอดปรารถนา

เขาชื่อสิทธิชัย ชุมคติ กฎหมาย! กฎหมาย! กฎหมาย! เขาเกิดในสกุลกฎหมาย เชื่อหรือไม่ เชื่อก็ตาม สิทธิชัยมีอาชีพเป็นนักสือข่าวคนหนึ่งนั่นคือสาเหตุที่ทำให้เขาคลายผู้พิพากษา คล้าย เศรษฐี คล้ายคนโชสิ่นแค้น แต่ผู้ทึ่งส่วนมากเห็น เขาคลายตัวเอกในนวนิยายยิ่งนัก ในที่สุด สิทธิชัยจึงได้พบพริ้มเพรา เพราะ เป็นนักข่าวคนนั้น⁹

นอกจากจะ เปิด เรื่องด้วยการบรรยายหรือพรรณนาตัวละครแล้วยังอาจ เปิด เรื่องด้วยบทสนทนา จากบทสนทนาทำให้ผู้อ่านทราบอุปนิสัยใจคอของตัวละคร ตัวอย่าง เช่น การเปิดเรื่องในเรื่อง พิณพิพย์ทำไฟ ด้วยบทสนทนาทางโทรศัพท์ดังนี้

⁸ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หญิงใสดสารภาพ," แสนสุข (23 พฤศจิกายน 2496) : 8.

⁹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ยอดปรารถนา," พิมพ์ไทย 3 (มิถุนายน 2494) : 8.

"อัลโหล " พิศิทธิย์กระแทกเสียงใส่กระบอกพูด

"- - ไล้?" เสียงตอบอย่างไม่สู้สนใจจากผู้ชาย

"ดิฉันอยากพูดกับผู้จัดการไฟฟ้า - - หรือคนในท้องผู้จัดการก็ได้ เคียวนี้"

"ผมอยู่ในท้องผู้จัดการ"

"ช่วยบอกผู้จัดการว่าดิฉันอยากได้ช่างไฟฟ้าที่จะไปต่อไฟให้ฉันได้วันอาทิตย์ เพราะดิฉันอยู่บ้านวันอาทิตย์เท่านั้น แล้วก็ - -" พิศิทธิย์หันไปสบตาผู้หญิงอีกสองคนคล้ายกับจะอวดความเค็ดขาดของตน "ดิฉันขอช่างไฟที่ชื่อสตีลสักหน่อย พูดพอฟังได้ ไม่เพื่อเจ้ากะฐินบก คิดค่าแรงเล็กน้อย ไม่บวกค่าน้ำร้อนน้ำชาแม่แต่ถ้วยเดียวด้วยนะคะ เพราะดิฉันไม่มีจะให้ คุณมีคนยังงี้ไหม

"มีนะมีครับ" เสียงตอบตามสาย "แต่ - -"

"ดีละคะ คุณไม่มีอะไรจะต้องพูดอีก" หญิงสาวส่าย "โปรดส่งคนยังงั้นไปที่บ้านดิฉันทันที จะตั้งหม้อใหม่ ติดไฟสักลีบดวง อ้อ มะรินนี่ เป็นวันอาทิตย์ ถึงจะไปได้ เลิกกัน- -"¹⁰

ผู้อ่านได้ทราบอุปนิสัยของพิศิทธิย์จากบทสนทนาตอนเปิดเรื่องว่าเป็นคนเฉียบขาดไม่นุ่มนวล และค่อนข้างจะถือความคิดและความต้องการของตน เป็นใหญ่ ส่วนตัวละครที่เป็นคู่สนทนาของพิศิทธิย์นั้นยังไม่ทราบว่าใครใคร่แต่ดูจะเป็นคนที่ไม่อาจแก้สถานการณ์หรือปัญหาได้ฉับไว จึงปล่อยให้พิศิทธิย์พูดและสั่งการข้างเดียว

ข. เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเสริม การเปิดเรื่องลักษณะ

นี้อาจเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาของตัวละครเสริมหรือตัวละครประกอบพาตึงไปถึงตัวละครเอก เช่น เรื่อง เอเธนส์รัก เปิดเรื่องด้วยบทสนทนาของมารดาภรรยาภิกับเพื่อน ๆ ดังนี้

"ภรรยา มารดาของหล่อนบอกญาติมิตรอยู่เสมอ" ภรรยาเอาตัวรอดมาแต่เล็ก ๆ เขารู้จักดูปากที่เหมือนกุหลาบดูมาตั้งแต่เกิด เมื่อฉันยังไม่ให้เขากินนม จริง ๆ นะคะ ทนุภรรยาของฉันเหมือนคุณพ่อของเขามากกว่าเหมือนแม่หรือพี่น้องร่วมท้องทั้งแปดคน เขามีสมอง . . . ไม่ใช่ว่าลูกชายหญิงคนอื่น ๆ ของฉันโง่ทรอกคุณอะไร คุณรู้ว่าเขาตั้งตัวกันได้ทั้งนั้น มาดพ สพสมัย วิไลรัตน์ พัฒนศักดิ์ ภักตร์พริ้ง" มารดาผู้ภาคภูมิใจนับนิ้วแทนตัวลูกแต่ละคนของนาง "ยิ่งยศ รจนภรรยาภิกับภรรยา"

¹⁰ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "พิศิทธิย์ทำไฟ," ไบว้แดง 2 (1 มกราคม 2491)

"แม่ละ" เพื่อนผู้นั้นรับรอง "ลูกคุณนาฏกับคุณหลวงธนาพันธ์แท้ ๆ เทียวนี้ โทนจะเปรี๊ยะปราชญ์อย่างพ่อ โทนจะมี-" เพื่อนผู้นั้นยังคำว่า "ทรัพย์" ไว้เสียทัน "โทนจะมีเสน่ห์ในการสมาคมของแม่ ถ้าไม่เป็นตำแหน่งสำคัญในวงค้าขายของข้าราชการประจำหรือนักการเมือง ก็คงเป็นนักการทูตทั้งนั้น"¹¹

บางเรื่อง เปิดเรื่องด้วยการให้ภูมิหลังของตัวละครโดยการแนะนำตัวละครเสริม เพื่อเชื่อมโยงไปสู่การแนะนำตัวละครเอก เช่น เรื่อง ไวน์สวรรค์ เปิดเรื่องด้วยการแนะนำประทุมมารดาของทศเทพ เป็นการให้ภูมิหลังของทศเทพด้วยดังนี้

แทบทุกครั้งที่นางประทุม ถิระนามไปไหนมาไหนกับทศเทพ คนไม่รู้จักจะไม่เฉลียวว่าหล่อนเป็นแม่บังเกิดเกล้าของเขา คนคุ้นเคยโดยเฉพะเพื่อนหญิงรุ่นเดียวกันก็มักจะทำนองแคะด้วยคำยกย่องอย่างนี้

"คุณทุม เลื่อซุดนี้ของเธอออกจะสาวไปสักหน่อย แต่นั่นแหละ- - เพราะเธอดูยังสาวมากเหมือน เป็นพี่สาวของทศเทพทั้งที่เขาก็กินหม่อมพ่อ เธอไซ้คตินะคะ มีลูกคนเดียว ก็รู้อยู่กับแม่เหมือนผู้หญิง ไม่ยักเหลียวแลสาว ๆ ที่คอยยื้อแย่งอยู่เสมอ"

เมื่อประทุมไม่ได้แย่งอารมณ์ทศเทพ ผู้ช่างสังเกตทั้งหลายก็ไม่กล้าค่อนแคะมากกว่านั้น

"ทศเทพเป็นคนรอบคอบ เหลือเกินคะ"¹²

การเปิดเรื่องด้วยตัวละครโดยสรุปมี 2 ลักษณะคือ เปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเอก และเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครเสริม แต่ว่าจะ เป็นวิธีใดก็ตาม การเปิดเรื่องด้วยตัวละครมักเป็นการแนะนำตัวละครเอกทั้งสิ้น เพราะถึงแม้จะ เริ่มต้นด้วยการแนะนำบทบาทของตัวละครเสริมก็ต้องเป็นบทบาทที่จะ เชื่อมโยง เพื่อไปสู่การแนะนำตัวละครเอก

¹¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เธอที่รัก," เพลินจิตต์ 6 (15 พฤศจิกายน 2495) : 4

¹² รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ไวน์สวรรค์," สยามสมัย 6 (4 กรกฎาคม 2496) : 32

4.2.1.3 เปิดเรื่องด้วยฉากและตัวละคร

กลวิธีการ เปิดเรื่องด้วยฉากและตัวละครควบคู่กันไปนี้เป็นวิธีที่ ร.จันทิมพะ ไซ้มากที่สุด เช่น การเปิดเรื่องจำเลยลับ บรรยายฉากที่บ้านของชนิษฐากับพินัยดังนี้

ไฟกลางห้อง 15 แรงเทียนเท่านั้น เครื่องแต่งห้องรับแขก ซึ่งเคยมีราคาครึ่งหนึ่งไม่สู้มือขอ ในแสงนี้ นายพินัย นิตินกรม กวาดสายตาออกไปดูภาพภายนอก หน้าต่างตรงแสงไฟ ดินแปลง เล็ก ๆ แต่งเป็นสวนย่อม ๆ แห่งหนึ่งตอนหน้าบ้าน เบียดถนน เหลื่อนิดเดียว พินัยต้องทิ้งรถไว้ หน้าประตูตามเคย คือแทบทุกวันของเวลา 3 อาทิตย์ เส้าโคมข้างถนน เผอิญอยู่ตรงหน้าประตู บ้านตระกูลอิธรรนทเส้าหนึ่ง ดังนั้นพินัยจึงแลเห็นรถของเขาถนัดตรงหน้าต่าง เขายืนมองมัน เหมือนหมดหวังแล้วย้อนมาพิศวงตัวเองอีกด้วย...¹³

ผู้เขียน เปิดเรื่องให้เห็นทั้งฉากและตัวละครไปพร้อม ๆ กัน ผู้อ่านจะได้ภาพของห้องรับแขกบริเวณ บ้านและนอกบ้านว่าเป็นอย่างไรจากสายตาของพินัย

นอกจากจะ เปิดเรื่องโดยการให้เห็นฉากกับตัวละครไปพร้อม ๆ กันอย่างธรรมดาแล้ว บางครั้งผู้เขียนยัง เปิดเรื่องด้วยฉากกับตัวละครโดยสร้างความสงสัยใคร่รู้ด้วย เช่น เรื่อง พวงทองเถา ที่ไร่บ้าน

ฤดูฝนปีนี้ ฝนมาเร็วเล็กน้อย พวงทองเถาที่ไร่บ้าน เหลืองราวกับชายครุยทองทุก เครือ แต่ - นีรชา ช่างเศร้าเสียจริง ๆ - -
เศร้าและ เปลี่ยนแปลงไปมาก เหมือนหนึ่งนรีชาชั่วแล้ว
กระ เข้าเงินสำหรับจัดดอกไม้ ไม่หมั่นหมองเหมือนนรีชา เมื่อแดดส่องก็เป็นเงาวับบาบ พวงทองเถาพาดพันขึ้นมาจากรวงผึ้งภายในกระ เข้าเช่นเคย ทุก ๆ เถาเหลืองอร่ามและรับลม เต็มทยอย ๆ อย่างเก่า นีรชาชำเลื่องแล้วก็อยากปล่อยให้น้ำตาร่วงเหลือเกิน¹⁴

¹³ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "จำเลยลับ," ใน จำเลยลับ, (กรุงเทพมหานคร) : แพร่พิทยา, 2514, หน้า 1.

¹⁴ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "พวงทองเถาที่ไร่บ้าน," โบว์แดง 3 (27 กุมภาพันธ์ 2492) : 10.

ผู้อ่านจะมองเห็นภาพของฤดูฝน ดอกพวงทอง กระเช้าเงินสำหรับจัดดอกไม้ และเห็นตัวละครคือนิรชาด้วย ในเรื่องนี้ผู้อ่านจะเกิดความสงสัยว่าทำไมนิรชาถึงต้องเสร้างานอยากจะทำให้น้ำตาร่วง

นอกจากการเปิดเรื่องด้วยฉากสถานที่กับตัวละครแล้ว ผู้เขียนยังเปิดเรื่องด้วยฉากเหตุการณ์กับตัวละครซึ่งบอกถึงใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร เช่น เรื่อง หญิงชั่วคือฉัน เปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ก่อนที่ศรีณีจะพบกับยศ ศรีณีกำลังกลัวใจอยู่ว่าจะทอมของพระรุ่งพระรังกลับมาได้อย่างไร

"สามล้อ- -รถจอดจ้า !" เด็กกระเป๋าคะโปกงเดือนสามล้อที่จอดลำบ้ายรถประจำทาง "เดี่ยวเดี่ยว-ลูกพี่ !" กรรมกรสามล้อรีบตอบ "แวะส่งคนครู่เดียว! ไปหมาย...ไปหมายครับ? เดี่ยว-ลูกพี่! ยังหมุนไม่รอด ขึ้นฟุ้งหน้าทวารรางก็ตายฟรี... หนอย! ไอ้เดอไซโตตัดหน้าไปอีกแล้ว ไปไม้ครับ-คุณ คำแล้ว !"

หญิงสาวซึ่งยืนทอมหัวท้อของคนเดี่ยวสันหน้า ทั้ง ๆ ที่ภายในใจนั้นเรียกร้องเหลือเกิน สามล้อเลยไป รถประจำทางเทียบป้ายและถูกคนโดยสารไล่สะก๊มก่อนจอดนิ่ง...¹⁵

จากบทบรรยาย เหตุการณ์นี้ผู้อ่านสามารถเห็นภาพของความขุมนุ่นวายนววย เห็นตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ทอมหัวของจนอ่อนล้า เห็นคนแย่งกันขึ้นรถประจำทาง การเปิดเรื่องโดยใช้เหตุการณ์และตัวละครนี้ให้ภาพของความอลหม่านขุมนุ่นวายนววยไปด้วยผู้คนได้ดีทีเดียว

การเปิดเรื่องลักษณะนี้มักเป็นการเปิดเรื่องสำหรับเรื่องสั้นที่ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา จึงเริ่มเรื่องด้วยเหตุการณ์ก่อนหน้าเหตุการณ์สำคัญของเรื่อง หลังจากนั้นจึงดำเนินเรื่องตามเหตุการณ์เข้าสู่ความขัดแย้งและคลี่คลายในตอนจบของเรื่อง

¹⁵ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หญิงชั่วคือฉัน," สยามสมัย 3 (24 มิถุนายน 2492)

การเปิดเรื่องด้วยตัวละครกับฉากนั้น เป็นกลวิธีการ เปิดเรื่องที่น่า เรื่อง เข้าสู่เหตุการณ์ ในตอนดำเนินเรื่องได้อย่างรวดเร็ว เพราะสามารถบอกตัวละครกับสถานที่หรือบอกเหตุการณ์ไปได้ ควบคู่กัน ยิ่งไปกว่านั้นถ้าฉากและตัวละครนั้นสามารถให้รายละเอียดจน เป็น เหตุการณ์ที่จะนำไปสู่ หรือ เป็นที่มาของอีกเหตุการณ์หนึ่ง ผู้อ่านก็จะเข้าใจเรื่องได้อย่างรวดเร็ว การเปิดเรื่องด้วยเหตุ การณ์โดยตรงจะมีผลต่อการดำเนินเรื่องต่อไป

4.2.1.4 เปิดเรื่องด้วยการตั้งคำถาม

การเปิดเรื่องด้วยการตั้งคำถามมีเพียงเรื่องเดียว ได้แก่เรื่อง ชั่วชีวิตนี้ ผู้เขียนตั้งคำถามไว้ตอนเปิดเรื่องว่า "อะไรคือความหมายที่แท้จริงในชีวิตที่ย่นย่อของมนุษย์"¹⁶ แล้ว ดำเนินเรื่องว่าหญิงสาวชื่อลดาอยู่ในความอุปการะของบิดาตั้งแต่แม่ตายเมื่อเธออายุได้ 9 ปี เมื่ออายุ 18 ปี บิดาของเธอก็ตายไปทิ้งมรดกคือร้านค้าให้ ร.อ.สวนลูกชายคนเดียว ลดาอยู่ดูแลร้านค้าเพื่อรอ ให้สวนทายาทที่แท้จริงมารับมรดกไป สวนเป็นนักเดินเรือทะเลที่ระเห่เร่ร่อน เมื่อเขาได้มาพบกับลดา ก็เกิดรักใคร่และยอมหยุดชีวิตที่เร่ร่อนพเนจรเพื่อจะได้ใช้ชีวิตครอบครัวกับลดา ลดาจึงได้คำตอบของ ของคำถามที่ขึ้นต้นนั้นในตอนจบ เรื่องว่าความรักคือความหมายอันแท้จริงของชีวิตมนุษย์

4.2.1.5 เปิดเรื่องด้วยทัศนะของผู้เขียน

เรื่องสั้นบางเรื่อง ผู้เขียนปรากฏตัวออกมาหรือแสดงตัวออกมาในเรื่องสั้น เพื่อแสดงความคิดเห็นของตนเองอย่างตรงไปตรงมา เช่นเรื่อง จันทร์ลอย ผู้เขียนเปิดเรื่องแสดง ทัศนะต่อการกระทำของตัวละครเอกฝ่ายหญิง ดังนี้

พระว่า "สาเหตุของทุกข์นั้น เนื่องจากความปรารถนาที่มุ่งไปผิดทาง" แต่สำหรับ โลมแซ... คุณพระช่วย! หลอนเพียงแต่ไปเสียดชีวิตอยู่บนปาก เทว เท่านั้น¹⁷

¹⁶ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "ชั่วชีวิตนี้," เพลินจิตต์ 8 (3 ธันวาคม 2496) :

11.

¹⁷ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "จันทร์ลอย," ใน จำเลยลับ, หน้า 405 (กรุงเทพ-มหานคร) : แพร่พิทยา, 2514.

ตัวอย่างนี้เป็นการเปิดเรื่องที่ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยใช้บุรุษที่สาม และแสดงทัศนะของตนเองอย่างเห็นได้ชัด

เรื่องสั้นบางเรื่องผู้เขียนอ้างอิงสุภาชิตหรือพุทธวัจนะ เพื่อแสดงว่าเรื่องสั้นที่เสนอนี้ตรงกับความคิดในสุภาชิตหรือพุทธวัจนะดังกล่าว การเปิดเรื่องลักษณะนี้จึงเป็นการนำความคิดของผู้อ่านไปสู่แนวคิดที่ผู้เขียนต้องการจะเสนอโดยตรง เช่น เรื่องดาวัว กากิกลับชาติ อรุณส่อง เป็นต้น

ตัวอย่างจากเรื่อง กากิกลับชาติ เปิดเรื่องด้วยพุทธวัจนะ ดังนี้

เอตํ พุทธาสุสาสนํ
สมเด็จพะสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงประทานพระพุทโธวาทไว้ดังนี้
"เธอจะต้องระวังในการขุดหลุมฝังตัวเอง หรือตบมือตัวเองให้มาก"¹⁸

หลังจากนั้น เป็นการอธิบายพุทธวัจนะนั้นตามความเข้าใจของผู้เขียนและผู้เขียนเสนอทัศนะของตนเองเพิ่มเติมแล้วจึงเริ่มเล่าเหตุการณ์ที่แสดงทัศนะนี้

การเปิดเรื่องด้วยทัศนะของผู้เขียนทั้งแบบการแสดงทัศนะโดยตรง หรือแบบอ้างอิงคำพูดจากบุคคลเป็นวิธีการที่ทำให้การเสนอแนวคิดนั้นประสบความสำเร็จ คือผู้อ่านสามารถทราบได้ว่าผู้เขียนต้องการเสนออะไร แต่ก็ เป็นกลวิธีที่ชักนำความคิดของผู้อ่านโดยตรงจนเกินไป ซึ่งอาจมีผลทำให้เรื่องนั้นไม่ชวนติดตามก็ได้

การเปิดเรื่องเป็นการเสนอเรื่องราวก่อนจะเข้าสู่ตอนดำเนินเรื่อง ร.จันทิมพะ ใช้วิธีการเปิดเรื่องถึง 5 ลักษณะ แต่วิธีที่ใช้มากที่สุดคือการเปิดเรื่องด้วยฉากและตัวละคร อันจะทำให้เรื่องสั้นนั้นมุ่งสู่ส่วนสำคัญของเรื่องได้อย่างรวดเร็วและกระชับ

¹⁸ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "กากิกลับชาติ," ใน จำเลยลับ, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2514), หน้า 303.

4.2.2 การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่อง หมายถึง เหตุการณ์ระหว่างตอน เริ่ม เรื่องหรือ เปิด เรื่องกับ ตอนจบ เรื่อง ร.จันทิมพะ ใช้กลวิธีในการดำเนินเรื่องในเรื่องสั้นของเธอ 5 ลักษณะดังนี้

- 4.2.2.1 ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา
- 4.2.2.2 ดำเนินเรื่องย้อนต้น
- 4.2.2.3 สร้างความขัดแย้ง
- 4.2.2.4 สร้างความสงสัยใคร่รู้
- 4.2.2.5 ใช้เหตุบังเอิญหรือเหตุประจวบ

4.2.2.1 ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา

การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลานั้น จะเล่าเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอน เรื่องจะดำเนินไปถึงจุดขัดแย้ง แล้วจึงคลี่คลายสู่ตอนจบ ร.จันทิมพะใช้กลวิธีนี้มากที่สุดในการดำเนินเรื่อง ตัวอย่างเช่น เรื่อง ขัวโมงไม่รัก เปิดเรื่องที่ฉากห้องแถวอันเป็นบ้านของอังสนากับอุกฤษณ์ ทั้งคู่ผิดใจกัน เพราะความหงุดหงิดอันเนื่องมาจากความคับแคบของบ้าน เมื่ออุกฤษณ์ออกจากบ้านไปแล้ว อังสนานึกเสียใจ แต่อุกฤษณ์กลับมามีบ้านกระทันหันมารับขวัญเธอให้ชื่นใจและยื่นข้อเสนอหากอังสนาต้องการย้ายไปอยู่บ้านอันโอ่โถ่งของมารดาอุกฤษณ์ชั่วคราว อังสนาปฏิเสธเพราะเสียค่าความเป็นส่วนตัวของชีวิตครอบครัวของเธอกับอุกฤษณ์ ปมขัดแย้งในเรื่องคลี่คลายเมื่อตัวละครทั้งสองเข้าใจกันดี อีกเรื่องหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดจากเรื่อง ความผันต้นฤดูหนาว เปิดเรื่องเมื่อประพันธ์กับอุษาพบกันที่งานศิลปหัตถกรรม ทั้งคู่พูดคุยและเดินเที่ยวทำงานจนสนิทสนมคุ้นเคยกันอย่างรวดเร็ว เมื่อแยกจากกันประพันธ์สารภาพความในใจกับอุษา อุษาบอกความจริงว่าเธอไม่ได้เป็นนักเรียนช่างทออย่างที่บอกประพันธ์ไว้ เป็นเพียงลูกจ้างร้านทอผ้า ประพันธ์ก็สารภาพความจริงว่าเขาเป็นลูกจ้างอุ้มขอมรถ ไม่ใช่ นิสิตชายอย่างที่อุษาเข้าใจ เมื่อต่างฝ่ายต่างทราบความจริงทั้งคู่ก็มีความผันอันบรรเจิดถึงอนาคตที่จะสร้างเนื้อสร้างตัวโดยมีความรักเป็นแกนนำ

4.2.2.2 ดำเนินเรื่องย้อนต้น

การดำเนินเรื่องย้อนต้นนี้อาจจะเล่าอดีตก่อนแล้วย้อนกลับมาปัจจุบัน หรือเล่าสลับไปสลับมาระหว่างอดีตกับปัจจุบันก็ได้ ร.จันทิมพะนิยมใช้การดำเนินเรื่องย้อนต้นในเรื่องสั้นของเธอไม่น้อย

เรื่องที่เริ่มจากเหตุการณ์ปัจจุบันในท้องเรื่อง แล้วจะเล่าย้อน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น แล้วตอนท้ายเรื่องผู้เขียนกลับมาที่เหตุการณ์ปัจจุบันอีก เช่น เรื่อง ม้าควม เปิดเรื่องด้วยอาการของพี่เขี่ย ผู้หญิงชาวญวนที่เป็นคนไข้ป่วย เป็นโรคทางสมองในโรงพยาบาล พี่เขี่ยมักจะละเมอและเพื่อเป็นพัก ๆ จนเมื่อเธอมีอาการดีอาการดี เธอจึงเล่าเรื่องชีวิตก่อนที่จะมาอยู่โรงพยาบาลให้พยาบาลฟัง โดยเล่าย้อนไปตั้งแต่เธอได้รู้จักกับชายหนุ่มพเนจร จนกระทั่งแต่งงานกัน แล้วเธอก็ติดตามสามีออกร่วมสงครามภูษาคี ยอมทิ้ง พ่อแม่พี่น้อง ละถิ่นฐานบ้านช่อง ร่วมรบกับสามี จนกระทั่งสามีตายในที่รบ แล้วเรื่องก็จบลงด้วยคำถามที่พี่เขี่ยถามพยาบาลว่า ชีวิตของคนเราเหมือนม้าควมไปข้างหน้าใช่หรือไม่

เรื่อง หลังภาพนั้น เป็นตัวอย่างหนึ่งของการดำเนินเรื่องย้อนค้น เรื่องเปิดฉากที่ตัวละครเอกฝ่ายชายเห็นภาพ ๆ หนึ่ง หลังจากนั้นเขาก็เล่าเหตุการณ์ที่เป็นที่มาของภาพนั้น ผู้เขียนลงให้ผู้อ่านเข้าใจว่านั่นคือจินตนาการที่ตัวละครถ่ายทอดออกมา เป็นเรื่องสั้นที่เขาเขียน แล้วจึงพลิกความคาดหมายในตอนท้ายว่านั่นคือเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับเขาจริง ๆ

เรื่องที่ดำเนินเรื่องย้อนค้นได้อย่างน่าสนใจ คือเรื่อง ทรายเท่าเธอสลาย เรื่องเริ่มต้นที่วิมลกำลังพายุเรือหนีเจ้าหน้าที่แล้วเรื่องก็ดำเนินย้อนไปในอดีต ถึงความเป็นมาของวิมลที่เธอมาอยู่ที่กว๊านพะเยาก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์นี้ แล้วในตอนจบก็ย้อนไปอีกทีซึ่งในตอนนี้อย่างที่ผู้อ่านจะเข้าใจแล้วว่าวิมลพายุเรือล่อเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยให้พรตหลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ และในที่สุดเธอก็ทำได้สำเร็จ

เรื่องที่แสดงความสามารถของผู้เขียนในการเล่าเรื่องย้อนค้นในลักษณะเรื่องเล่าซ้อนเรื่องเล่าได้อย่างน่าสนใจ ได้แก่เรื่อง พรพิณาศ

เรื่องส่วนนี้ตัดมาที่ตาดฟ้า จังหวัดเพชรบูรณ์ เมื่อ 30 ปีก่อน คนงานของคณะสำรวจป่ากำลังคุยกันถึงเรื่องการติดตามคุณหญิงศรีสอางค์ภรรยาสาวของ เเทนที่หายตัวไปอย่างลึกลับ เป็นเวลา 3 วันแล้ว ทุกคนต่างเห็นใจ เเทนที่เพิ่งแต่งงานกับคุณหญิงไม่นานก็มีอันเป็นไปเช่นนี้ ต่อมาเรื่องตัดไปที่ เเทนผู้กำลัง เศร้าและหม่นหมอง หลังจากนั้นก็เป็นเรื่องเล่าย้อนไปถึงเหตุการณ์ก่อนที่คุณหญิงศรีสอางค์จะหายไป โดย เเทน เป็นผู้ทบทวนอดีตนั้น คุณหญิงศรีสอางค์รับเราขอติดตามไปกับคณะสำรวจ เเทนห้ามไว้และได้เล่าเรื่องแถบตาดฟ้าที่จะคลันตาลทุกอย่างที่ปรารถนา ถ้าได้ชีวิตมนุษย์เป็นเครื่อง เช่นสังเวศคุณหญิงศรีสอางค์ก็พูดที่เล่นที่จริงว่า เธอยอมเสีย เครื่อง เช่นสังเวศทุกอย่าง เพียงแต่ขอให้เธอสวยไม่สร้าง

เพื่อเทินจะได้รัก เธอคนเดียว แล้วเรื่องก็ตัดกลับมาที่คณะสำรวจอีกครั้ง เทินเห็นคุณหญิงศรีสอางค์ เดินออกมาจากเพิงหินใต้ตาดฟ้า คุณหญิงเล่าให้ฟังว่า เธอมาพบที่นั่งเล่นที่ใต้ตาดฟ้าแล้วเลยกลับไป ผันว่ามีคนแก่คนหนึ่งมาบอก เธอว่าได้รับ เครื่องสังเวทแล้วและให้พรตามที่เธอต้องการ เทินเล่าให้ ฟังว่า เฒ่าสังเวทแล้วศพอยู่หน้าผาของตาดฟ้า หลังจากนั้น เมื่อเทินอยู่ตามลำพังกับคุณหญิงศรีสอางค์ เทินกล่าวหาว่า เธอเอาชีวิตดาสัง เช่นสังเวทแทนตาดฟ้าเพื่อขอพรจากนั้น เป็นการบรรยายความรู้สึก ของคุณหญิงศรีสอางค์ไม่มีความสุขนับแต่บัดนั้น เพราะสามีมองความงามของเธอด้วยความหวาดสยอง มาตลอด จนเมื่อ 30 ปีล่วงไปแล้ว เธอจึงคืนพรพิณาศนั้น โดยมอบหมายให้คนที่เธอไว้วางใจได้เอาผอบใส่ เส้นผมจากจอมขวัญของเธอและสามีโยนลงบนกระแสน้ำเชี่ยวของตาดฟ้า

ขณะที่พร้าวกำลังคิดถึง เหตุการณ์ในอดีต ทางบ้านคุณหญิงศรีสอางค์โทรศัพท์มา พร้าวรีบ รายงานว่า ตนได้ไปทำธุระให้คุณหญิงศรีสอางค์ที่เพชรบูรณ์เรียบร้อยแล้ว แต่แล้วทางปลายสายก็ รายงานเรื่องด่วนมาว่าคุณหญิงศรีสอางค์ตายพร้อมกับหลวงวณกิจโกศล (เทิน วณกิจ) ที่ต้องรับแขก หมของ คุณหญิงศรีสอางค์ที่เป็นสีกามีสีเงินแซมนั้นกลับเป็นสีเทาทั้งศีรษะ ทั้งคู่ตายในอ้อมกอดของกัน และกัน พร้าวเสนอบันเทิงจากเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมดในอดีตทำให้ทุกคนเลิกสงสัยว่าจะ เป็นฆาตกรรม หรืออัศวินฆาตกรรม

ช่วงกลางของการดำเนิน เรื่องของเรื่อง พรพิณาศ เป็นเรื่องเล่าซ้อนเรื่องเล่า ในลักษณะ ย้อนต้นหลายครั้ง ส่วนแรกเป็นความนึกคิดของพร้าว เรื่องเล่าย้อนต้นส่วนที่สองคือส่วนที่คนงานคณะ สำรวจพูดถึงการเดินทางมาเพื่อติดตามหาคุณหญิงศรีสอางค์ และพูดถึงชีวิตของเทินกับคุณหญิงศรีสอางค์ ที่เพิ่งแต่งงานกันใหม่ ๆ เรื่องเล่าย้อนต้นในส่วนที่สามคือความคิดของเทินย้อนไปถึง เหตุการณ์ที่อยู่กับ คุณหญิงศรีสอางค์ครั้งสุดท้ายก่อนที่คุณหญิงศรีสอางค์จะหายไป เรื่องเล่าย้อนต้นส่วนที่สี่ คือส่วนที่คุณหญิง ศรีสอางค์เล่าย้อนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับ เธอขณะที่ทุกคนคิดว่า เธอหายไป แล้วเรื่องก็ย้อนกลับมาที่พร้าว พร้าวเล่าเหตุการณ์เมื่อพบคุณหญิงครั้งสุดท้าย คุณหญิงเล่าเรื่องทั้งหมดให้เขาฟังและคิดจะคืนพรนี้ โดย ให้ผู้ที่เธอไว้วางใจมากจัดการให้ หลังจากนั้น เรื่องจึงดำเนินกลับมาที่เหตุการณ์ปัจจุบันคือ โทรศัพท์แจ้ง ข่าวการตายของหลวงวณกิจโกศลกับ ม.ร.ว.หญิงศรีสอางค์

จะเห็นได้ว่าส่วนที่เป็น เรื่องเล่าย้อนต้นนั้นมีลักษณะของการดำเนิน เรื่องแบบ เรื่องเล่า ซ้อนเรื่องเล่า การดำเนิน เรื่องวิธีนี้หากผู้เขียนไม่มีความสามารถพอก็จะทำให้ผู้อ่านสับสนได้ แต่

ร.จันทิมาพหุสร้าง เรื่องพรพินาศได้อย่างชวนติดตาม เหตุการณ์ของเรื่องเล่าแต่ละตอนซ้อนปมปัญหาให้คลี่คลายในเรื่องเล่าตอนต่อไปอย่าง เป็นลำดับชั้น เรื่องพรพินาศจึงแสดงความสามารถของผู้เขียนว่าสามารถดำเนินเรื่องได้ซับซ้อนโดยไม่สับสนแล้วยังทำให้น่าสนใจชวนแก่การติดตาม

กลวิธีการดำเนินเรื่องย้อนต้นที่เป็นเรื่องเล่าซ้อนเรื่องเล่าพบไม่มากนักในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมาพหุ อาจเป็นเพราะการนำเสนอด้วยวิธีนี้ยาก และใช้ซ้ำกันบ่อยครั้งไม่ได้ เพราะผู้อ่านอาจคาดเดาได้ ความซับซ้อนของการเล่าเรื่องก็จะคลายความน่าสนใจลงไป

4.2.2.3 สร้างความขัดแย้ง

การสร้างความขัดแย้ง เป็นสิ่งสำคัญของเรื่องสั้นและนวนิยาย การสร้างความขัดแย้งในตอนดำเนินเรื่องมักจะสืบเนื่องมาจากการเปิดเรื่องด้วยการแนะนำตัวละครหรือฉาก แล้วเรื่องจึงดำเนินสู่ความขัดแย้งอันเป็นปมปัญหาของเรื่อง ความขัดแย้งจะดำเนินจนถึงจุดสุดยอดและจะคลี่คลายปมลงนำไปสู่การปิดเรื่องในตอนจบ

การสร้างความขัดแย้งในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมาพหุ มักเน้นความขัดแย้งที่เกิดจากตัวละครเอก อาจเป็นการขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับตัวละครเอกฝ่ายชาย เช่น เรื่อง ชั่วโมงทมิฬ ปัญหาหัวใจ ชีวิตนี้เป็นของฉัน ข้ามขอบฟ้า ฉันเป็นสุข หัวใจจุดเพลิง เป็นต้น อาจเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครประกอบ เช่น เรื่อง ชายคนที่สาม สี่เลือดเรวัติ ผู้เปนนิสระ เป็นต้น หรือผู้เขียนอาจสร้างความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเอง เช่น เรื่อง หมอกเหม็นค็ด สำหรับความรักและด้วยความรัก เพื่อเธอที่รัก หญิงไฮดสารภาพ เจ้าหัวใจ เป็นต้น

ตัวอย่างการสร้างความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกฝ่ายหญิงกับฝ่ายชาย เช่น เรื่อง ข้ามขอบฟ้า เฉียดเป็นผู้ชายที่รักอิสระ อาชีพนักข่าวและการเป็นเจ้าของกิจการคอกม้าทำให้ชีวิตของเขาไม่มีหลักฐานแน่นอน ทवलกลิ่นไม่ชอบการใช้ชีวิตเช่นนั้นของเขาหลังจากแต่งงานแล้วจึงต้องแยกทางกัน ต่อมาทवलกลิ่นได้พยายามติดตามเฉียดเข้าไปในบ่อนการพนันแห่งหนึ่งเพราะเข้าใจว่าเฉียดมาติดผู้หญิงอยู่ที่นั่น ขณะที่ทवलกลิ่นเข้าไปนั้นตำรวจได้บุกหลายบ่อน เฉียดพาทवलกลิ่นหนีออกมาได้ ทवलกลิ่นจึงได้ทราบว่าเฉียดเข้าไปในบ่อนเพื่อติดตามเธอและเพื่อทำข่าว ทवलกลิ่นเข้าใจความต้องการของเธอคือเธอรักและต้องการเฉียด แต่เธอไม่อาจเปลี่ยนเขาให้เป็นอย่างที่เขา

ต้องการได้ และเธอก็ได้เห็นว่ามีชีวิตที่เร่ร่อน เขาก็ยังรักเธอตามแบบของเขา เมื่อ หลวกลิ้นยอมรับ เจียดในข้อนี้ความขัดแย้งอัน เนื่องจากความไม่ เข้าใจความคิดความต้องการของ ทั้งสองฝ่ายก็สิ้นสุดลง

ตัวอย่างการสร้าง ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครประกอบ เช่น เรื่อง สี่ เลือดเรวตี เรวตีมีความขัดแย้งกับคุณรวงป่าของเธอมาดั้งแต่ยัง เด็ก เพราะป่าของ เธอดูถูกว่า เธอ มิได้มีสายเลือดสกุลพลีพันธ์เต็มตัว เพราะมีมารดาที่อ่อนแออบบอบบางอย่างคุณมะลิ ทำให้เรวตีต้อง แสดงให้ญาติพี่น้องข้างบิดาเห็นความ เข้มแข็งเด็ดขาดของเธอตลอดเวลา ในตอนท้ายเรื่องคุณรวง ป่าเห็นความดีของคุณมะลิว่า ด้วยความอ่อนโยนของคุณมะลิทำให้คุณรวงป่าของ เรวตีคืนดีกับสามีและ ไปอยู่ร่วมกัน เป็นครอบครัวอย่างมีความสุขโดยคุณมะลิ เป็นผู้ประนีประนอม อีกทั้งการที่มีหมอมารักษาคุณมะลิที่ป่วยหนักได้ทันท่วงที ทั้ง ๆ ที่อยู่ไกลที่ห่างไกล ทำให้คนในสกุลพลีพันธ์ได้เห็นว่ การที่คนมีความรู้ อยู่ในชนบทก็ช่วยพัฒนาชนบทให้มีความ เจริญ จึง เปลี่ยนความคิดว่า คนในสกุลพลีพันธ์ ไม่จำเป็นต้องสร้างชื่อเสียงให้วงศ์ตระกูลอยู่ใน เมืองหลวงเท่านั้น ความ เข้มงวดกวดขัน เรื่อง เกี่ยวกับชาติตระกูลอัน เป็นข้อขัดแย้งใน เรื่องจึงหมดสิ้นไปในตอนจบของเรื่อง

ตัวอย่างการสร้าง ความขัดแย้งภายในใจของตัวละครเอก เช่น เรื่อง เพื่อเธอที่รัก เต็มสุขต้องต่อสู้ระหว่างอำนาจฝ่ายสูงกับฝ่ายต่ำ เมื่อชายแปลกหน้าที่เธอรับขึ้นรถมาและเธอมีความ คิดเนื้อพิงใจ เขาไม่น้อยชกชวนให้เธอแวะพักผ่อนที่บ้านของเขา หลังจากการต่อสู้กับความขัดแย้งใน ใจของ เต็มสุขสิ้นสุดลง ในที่สุด เต็มสุขยอมตกลงตามข้อเสนอของชายแปลกหน้า แต่ชายผู้นั้นกลับ เปลี่ยนใจด้วยมโนธรรมของเขาเอง ความขัดแย้งภายในใจของ เต็มสุขได้หมดสิ้นไป และ เต็มสุขก็ ไม่ต้องต่อสู้กับความขัดแย้งอัน เนื่องมาจากความละอายอีกต่อไปด้วย เมื่อ เหตุการณ์ทั้งหมดจบสิ้น เพียง แค่นั้น

4.2.2.4 สร้างความสงสัยใคร่รู้

การสร้าง ความสงสัยใคร่รู้ เป็นการสร้างความ เข้าใจแก่ผู้อ่านให้สงสัยคาดเดา ว่าต่อไปจะมีอะไรเกิดขึ้น และใครติดตามเรื่องไปจนกว่าจะได้คำตอบ ร.จันทิมพะ ใช้การสร้าง ความสงสัยใคร่รู้ในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ตัวอย่างเช่น เรื่อง หลุมสาทร้าย ผู้เขียนเปิดเรื่องด้วยข้อ ขัดแย้งทันทีตอนต้น เรื่อง เมื่อตัวละครเผชิญหน้ากัน คือศรวิรรณกับคนคัดท้ายเรือ ชวนให้สงสัยว่า

ศรียรรณกับคนคัตท้าย เรืออาจจะรู้จักกันมาก่อน เมื่อเริ่มดำเนิน เรื่องผู้เขียนยังคงความสงสัยนี้ไว้ ด้วยการให้ศรียรรณย้อนนึกถึง เหตุการณ์ที่ เธอเคยมีคนรักแล้วแยกทางกันไป เนื่องจากชายคนรัก ของเธอมีผู้หญิงคนอื่น เรื่องย้อนกลับมาที่ เหตุการณ์บน เรือจ้างอีกครั้ง บทสนทนาของศรียรรณกับคน คัตท้าย เรือทำให้แน่ใจว่าชายคนรัก เก่าของศรียรรณคือคนคัตท้าย เรือจ้างลำนี้เอง เรื่อง หุฉิม สาทราย ใช้การสร้าง ความสงสัยใคร่รู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของตัวละครตั้งแต่ตอนต้น เรื่อง ไปจนถึง ตอนดำเนิน เรื่อง เรื่อง ยอดปรารถนา สิทธิชัยสงสัยมาตลอดว่าสิ่งที่พรีม เพราะต้องการที่สุดคืออะไร ผู้เขียนทำให้สิทธิชัย เกิดความไม่มั่นใจในตัวเอง เกิดความกังวลใจกับชีวิตคู่ข้างหน้าของ เขากับ พรีม เพราะ ยิ่งใกล้วันแต่งงานสิทธิชัยก็ เพิ่มความกังวลมากขึ้นที่เขาไม่อาจล่วงรู้ความต้องการของ ภรรยาในอนาคตได้ จนกระทั่งคืนที่เดินทางไปยังนิมูน สิทธิชัยจึงได้รับคำตอบจากพรีม เพราะว่าสิ่งที่ เธอต้องการจากสิทธิชัย คือขอให้เขารัก เธอเพียงคนเดียว ผู้อ่านได้รับคำเฉลยร่วมไปกับตัวละคร ด้วยในตอนท้าย เรื่อง

ความสงสัยใคร่รู้ที่ผู้ เขียนสร้างขึ้นบาง เรื่องผู้ เขียนใช้วิธีลวงให้ผู้อ่าน เข้าใจไปในทางอื่น เช่น เรื่อง เขาดินยังอยู่ เรื่องเปิดฉากที่เขาดิน อีระมารอพบหญิงคนหนึ่ง เขานึกถึงสมัยเมื่อเขา เริ่มรักกับดารา ก็นัดพบกันที่เขาดิน เสมอ แต่คราวนี้เขามารอหญิงอีกคนด้วยอาการกระวนกระวาย ไม่พิดกับครั้งนั้น ผู้อ่านจะสงสัยใคร่รู้ว่าหญิงผู้นั้น เป็นใครและคาดเดาว่าอีระคงนัดพบกับหญิงคนอื่นใน ฐานะคนรักคนใหม่ แต่แล้วผู้หญิงที่อีระนัดพบคือธิดาลูกสาววัยห้าขวบของ เขาเอง ผู้เขียนใช้กลวิธีลวง ให้ผู้อ่าน เข้าใจผิดไปแต่แรก แม้หญิงผู้นั้นปรากฏตัว ผู้เขียนก็ยังบรรยายว่า

ในที่สุดอีระ ก็เห็นหญิงที่เขามายืนคอยครั้งนี้ ดวงหน้าของหล่อนดูราวกับกุหลาบแรกแย้ม ยิ้ม อันบริสุทธิ์ฉายแสงสะอาดอุ่นออกมาจากดวงตาคมขำคู่หนึ่ง - - คำสนธิและรำรืน เหลือ เกิน กระโปรงปานขาวที่ทำส้อมค็อกและรัดแขนเหนือข้อศอก ชับในสีเหลืองบานบุรี และผีเสื้อตัวเล็ก ที่ปักด้วยไหมสีต่าง ๆ ตามชายกระโปรงปานขาวชั้นนอก ทำให้ผู้สวม เหมือนกุหลาบแรกแย้มยิ่งขึ้น¹⁹

¹⁹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เขาดินยังอยู่", พิมพ์ไทย 3 (ธันวาคม 2493

การบรรยายลักษณะโดยไม่บอกวัยของหญิงผู้นั้นทำให้ผู้อ่านสงสัยใคร่รู้มากยิ่งขึ้นว่าเป็นใคร

บางครั้งความสงสัยใคร่รู้ที่เกิดขึ้นอาจจะคงอยู่จนจบเรื่องโดยที่ผู้เขียนไม่เฉลยเรื่องราวทั้งหมดให้ผู้อ่านได้ล่วงรู้ เช่นเรื่อง จิตต์จำลอง ตอนดำเนินเรื่อง ความสงสัยใคร่รู้ที่ว่าธิดาได้มาอยู่กับบรรเจิดทั้งคืนจริงหรือไม่ และถ้าธิดามาบรรเจิดล่วงเกินธิดาหรือไม่ เพราะเจตนาของธิดาบอกข้อความสั้น ๆ ว่า ขอบคุณ และตอนนี้เธอยินดีจะใช้ชีวิตที่ไร่อิสระโดยไม่สนใจผู้ชายอีก ความสงสัยใคร่รู้ยังคงอยู่จนจบเรื่อง

จะเห็นได้ว่า ร.จันทิมพะ ได้สร้างความสงสัยใคร่รู้ในการผูกเรื่องให้ชวนติดตามในเรื่องสั้นของเธอหลายเรื่อง

4.2.2.5 ใช้เหตุบังเอิญหรือเหตุประจวบ

ร.จันทิมพะ สร้างเหตุบังเอิญในการดำเนินเรื่องที่มีมักเป็นเหตุบังเอิญของ ความเกี่ยวข้องกันของตัวละคร เพื่อโยงเหตุการณ์ในเรื่องให้สัมพันธ์กัน เช่นเรื่อง รังรองแลเห็น คดีที่รังรองเป็นทนายว่าความให้เป็นคดีที่ภรรยาของจักรอดีคนรักมีส่วนพัวพัน จักรมาหารังรองเพื่อให้รังรองสืบหาทนายของคดีนี้ แล้วจักรจะขอหลักฐานอันจะทำให้ภรรยาเขาและเขาเสื่อมเสียชื่อเสียง เป็นเรื่องบังเอิญที่รังรองทำคดีนี้และกำลังหาหลักฐานเพิ่มเติม แต่จักรไม่รู้ รังรองจึงต้องตัดสินใจว่าจะช่วยคนรักเก่าหรือจะใช้คำบอกเล่าของจักรให้เป็นประโยชน์ต่อรูปคดี เรื่อง ฉันหาย หมอที่ตรวจอยู่เย็นและบอกว่าเธอจะมีชีวิตอยู่ไปได้ไม่นานนั้น บังเอิญเป็นเพื่อนกับเทิดคู่หมายของอยู่เย็น เทิดขอให้หมอจเรมารับอยู่เย็นไปกินข้าวด้วยกัน อยู่เย็นจึงได้ทราบความจริงจากหมอ

ผู้เขียนใช้เหตุบังเอิญในการพบกันอีกครั้งของตัวละคร เช่นเรื่อง ตราข่าเธอสลาย ตอนท้ายของการดำเนินเรื่อง พรตคอยากทิวโชทลบทนี้เจ้าหน้าที่มาขอความช่วยเหลือกับชาวบ้านบังเอิญว่าบ้านนั้นเป็นบ้านของวิมลคนรักเก่า ครั้งแรกต่างฝ่ายต่างจำกันไม่ได้ วิมลเป็นฝ่ายจำได้ก่อน เมื่อย้อนถึงสัญญาในอดีตพรตจึงจำวิมลได้ เรื่อง คอยด้วย ขณะที่เดชกำลังคิดถึงอภิติพย์คนรักเก่านี้กเสียใจที่ทอดทิ้งเธอไป และกำลังคิดจะกลับไปคืนดีกับเธอ เขาก็บังเอิญพบอภิติพย์ในงานวันแม่พอดี

การใช้เหตุบังเอิญหรือเหตุประจวบในบางเรื่องมีผลทำให้เรื่องนั้นคลี่คลายลงไป เช่นเรื่อง สี่เลือดเรวดี ขณะที่เรวดีกำลังตัดสินใจจะเลือกติดตามสามีไปอยู่ต่างจังหวัด โดยยอมให้ญาติ

พี่น้องดูถูก หรือจะยึดมั่นกับศักดิ์ศรีของสายเลือดพลีพันธุแล้วปล่อยให้ความรักหลุดลอยไป พอดีได้จดหมายจากทางบ้านว่าคุณมะลิมารดาของเธอป่วยหนัก หลังจากคุณมะลิช่วยเหลือให้อาของเรวดีกับสามีได้คืนดีกัน ทุกคนในสกุลพลีพันธุจึงได้เห็นความดีของคุณมะลิมารดาของเรวดี ไม่มีใครว่าคุณมะลิอ่อนแอ เหลาะแหละอีกต่อไป และการที่รับหมอลจากอำเภอมารักษาคุณมะลิได้ทัน เวลา ก่อนที่จะเป็นอะไรมาก ก็ทำให้ทุกคนเห็นประโยชน์ของการที่มีคนที่มีความรู้ทำงานอยู่ในชนบท เหตุบังเอิญนี้ทำให้เรวดีแทบไม่ต้องตัดสินใจใน เมื่อทุกอย่างคลี่คลายหมดแล้ว และเธอรักนายแพทย์อดุลย์ เธอจึงตัดสินใจพาเขาไปพบกับญาติพี่น้องที่บ้าน และหลังจากแต่งงาน เธอจะติดตามเขาไปอยู่ที่อยุธยาตามที่เขาต้องการ

เหตุบังเอิญที่สร้างขึ้น บางเรื่องดูสมเหตุสมผลและมีโอกาสจะเป็นไปได้ เช่น เรื่อง รังรองแลเห็น หรือ ฉันทน์เป็นสุข เพราะตัวละครต่างก็มีความผูกพันกันอยู่แล้ว เป็นทุนเดิม แต่ในบางเรื่อง เหตุบังเอิญนั้นแม้จะสมเหตุสมผล แต่โอกาสที่จะเกิดขึ้นในความเป็นจริงนั้น เป็นไปได้อย่างยาก เช่น เรื่อง สี่เลือดเรวดี ถ้าไม่มีเหตุการณ์บังเอิญข้างต้น เรื่องก็จะ เป็นไปในทางตรงกันข้าม หรือเรื่อง หลับเถิดที่รัก ถ้าวีรศักดิ์ไม่ได้พบกับวรวิระโดยบังเอิญ เขาก็คงไม่ได้พบกับเธออีกเลย เขาพบกับเธอในช่วงเวลาที่เขายากพบเธอเป็นอย่างมากนี้ ดูเป็นการสร้างเหตุการณ์ที่จงใจเกินไป

จึงอาจกล่าวได้ว่า ร. จันทิมพะ สร้างเหตุบังเอิญในเรื่องได้อย่างมีเหตุมีผล ทำให้เรื่องสั้นนั้นน่าสนใจ แต่บางเรื่อง เหตุบังเอิญมีโอกาสจะเกิดขึ้นได้ยากมาก เรื่องนั้นก็ย่อหย่อนในด้านกลวิธีลงไป

4.2.3 การจบเรื่อง

การจบเรื่อง เป็นตอนที่สำคัญตอนหนึ่ง ที่จะสร้างความประทับใจให้ผู้อ่าน จากการศึกษารื่องสั้นของ ร. จันทิมพะ พบว่ามีการปิดเรื่อง 2 ลักษณะคือ

4.2.3.1 จบเรื่องตามคาคาหมาย

4.2.3.2 จบเรื่องแบบพลิกความคาคาหมาย

4.2.3.1 จบ เรื่องตามความคาดหมาย

เรื่องสั้นส่วนใหญ่ของ ร.จันทิมพะ มักจบ เรื่องตามความคาดหมาย โดยมากมักเป็นการตัดสินใจของตัวละครเอกที่ต่อสู้กับความขัดแย้ง จนในที่สุดหาทางออกให้กับปัญหาได้ เช่น เรื่อง หมอกเหม็นค สาวลัคนง ได้รู้ว่าสามีกับอดีตคนรักของเธอนั้นรัก เธอคนละแบบ แต่เธอมีหน้าที่ผูกพันกับครอบครัว และสามีของเธอก็เป็นผู้นำที่อบอุ่นและเป็นหลักให้กับครอบครัวได้ เรื่อง ถนนเงือกน้อย หลังจากเดชได้เรียนรู้ว่าไม่มีใครกำหนดชีวิตของตนเองได้ เพราะธรรมชาติมีอำนาจเหนือชีวิตมนุษย์ เดชเริ่มต้นชีวิตใหม่อย่างมั่นคงและไม่พะเนางคนในทางที่ผิดอีก เรื่องที่จบตามความคาดหมาย ยังมีอีกหลายเรื่อง เช่น เรื่อง คุณพ่อไม่พูด ชีวิตนี้เป็นของฉัน ดาวเด่นฟ้า ปฏิหารย์แห่งโชค คืนของฉัน เป็นต้น

การจบ เรื่องตามความคาดหมาย ในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ ไม่ได้จบด้วยความสุขเสมอไป เรื่องสั้นบางเรื่องอาจจบลงที่ความเศร้าหรือความสลดใจก็ได้ เช่น เรื่อง สวรรค์คอยได้ จุดจบวานนี้ กากกลับชาติ เสียงไม้กระซิบ มาควบ ทางสุดท้าย เป็นต้น และเรื่องสั้นเหล่านี้ แม้จะจบลงด้วยความเศร้าก็มีใช้ความเศร้าแบบ โศกนาฏกรรมที่จบลงด้วยความตายของตัวละคร เป็นเพียงการจบในสภาพที่ตัวละครไร้สุข ไม่ถึงกับทนทุกข์ทรมานแต่รับสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ด้วยใจสงบ

เรื่องที่จบตามความคาดหมายนั้น ผู้เขียนมักจะวางโครงเรื่องให้ผู้อ่านคาดเดาเหตุการณ์ได้ พัฒนาการทางอารมณ์ของผู้อ่านจะสอดคล้องต้องกันกับพัฒนาการในการดำเนินเรื่อง จึงทำให้ผู้อ่านคาดเดาเหตุการณ์เหมือนตนเอง เป็นส่วนหนึ่งของ เหตุการณ์นั้น

4. 2.3.2 จบ เรื่องแบบพลิกความคาดหมาย

การจบ เรื่องแบบนี้คือการจบแบบไม่คาดฝัน เรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ มีเพียงส่วนน้อยที่จบ เรื่องด้วยวิธีนี้ได้แก่เรื่อง ขี้เนื้อและขี้หน้า ผู้หญิงคนนั้นร้องไห้ หญิงนี้ยังนาน จำได้ดังนี้ อย่าร้อง. . . ลูกเอ๋ย! เพื่อเธอเท่านั้น เป็นต้น

การจบ เรื่องแบบพลิกความคาดหมายนั้น อาจเป็นการหักมุมในตอนท้ายเรื่องหรือพลิกจุดจบของเรื่องจากเรื่องที่ถูกเขียน เสนอไว้ตอนต้น เรื่องและตอนดำเนินเรื่องอย่างสิ้นเชิง เช่น เรื่อง หญิงนี้ยังนาน เต็มดวงตัดสินใจยิงชายแปลกหน้าเพราะคิดว่าเป็นผู้ร้าย แต่ชายผู้นั้นคือตำรวจที่มาอารักขา

เครื่องเพชร เรื่อง เพื่อเธอเท่านั้น ผู้เขียนอธิบายพัฒนาการทางอารมณ์ของ เต็มสุขที่ต้องต่อสู้ระหว่าง อำนาจฝ่ายสูงกับฝ่ายต่ำ การดำเนิน เรื่องชวนให้คิดว่าอำนาจฝ่ายสูงชนะ แต่ในตอนท้าย เรื่องกลับ กลายเป็นว่า เต็มสุขยอมไปแหวะพักที่บ้านสวนของชายหนุ่ม แต่แล้วในตอนจบ เรื่องก็หักมุมซ้อนอีกทีว่า ชายหนุ่มผู้นั้น เปลี่ยนใจกระชั้นหัน เพราะเกิดความละอายใจ นับว่าเรื่องนี้มีการจบ เรื่องแบบหักมุม สองครั้ง

การจบ เรื่องโดยไม่คาดฝัน อาจเป็นเพียงการสร้างความประหลาดใจให้ผู้อ่านลงนลงาย ไม่ถึงกับพลิก เรื่องที่ดำเนินมาตั้งแต่ต้นจนเกือบจะท้าย เรื่อง เช่น เรื่อง ผู้หญิงคนนั้นร้องไห้ เรื่อง จบลงที่ว่าผู้หญิงคนนั้นร้องไห้มิใช่เพราะตกใจที่หน้าของเธอยังคงน่าเกลียดหลังการผ่าตัดน่าเกลียด แต่ร้องไห้ด้วยความดีใจที่หน้าตนเองสวยเหมือนเดิม เป็นการสร้างความประหลาดใจไว้ตอนท้าย เรื่อง ว่าทำไม เธอจึงแสดงกริยาเช่นนั้น เรื่อง หลังภาพนั้น ตอนจบของเรื่องกลายเป็นว่า เรื่องที่ผู้เขียนเล่าไว้ เหมือนกับ เป็น เรื่องสั้น เรื่องใหม่ของผู้เขียน ที่จริงแล้ว เป็น เรื่องจริงที่เกิดกับผู้เขียน ซึ่งเป็นตัวละคร เอกของเรื่องนั้น เรื่อง อย่าร้อง...ลูกเอ๋ย! ที่ลูกสาวของวีรกรรมร้องไห้จนวีรกรรมตกใจเพราะ เธอ ไม่เคยให้ลูกได้รู้จักความทุกข์เลย ปรากฏว่าลูกสาวของเธอ เล่นร้องไห้เลียนแบบ เพื่อนที่โรงเรียน การจบ เรื่องที่สร้างความประหลาดใจในตอนจบแต่ไม่ถึงกับหักมุมนั้น เป็น เพราะว่าคุณเขียนได้สร้าง ความสงสัยใคร่รู้แก่ผู้อ่าน และค่อย ๆ เฉลยปริศนานั้นมาโดยตลอด พอถึงตอนจบ เรื่อง ปริศนานั้นก็ คลាយออกอย่างสมบูรณ์ แม้จะไม่ตรงตามความคาดหมายของผู้อ่าน แต่ก็ไม่ถึงกับพลิกความคาดหมาย ของผู้อ่านอย่างสิ้นเชิง เพราะผู้อ่านได้คาดเดาเหตุการณ์ตาม เนื้อเรื่อง โดยตลอดอยู่แล้ว

ร. จันทิมพะ มีลักษณะการปิด เรื่องที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่งคือการปิด เรื่องด้วยฉาก เหมือน กับตอนเปิด เรื่อง แต่ตัวละครจะมีความรู้สึกกับฉากและบรรยากาศนั้นต่างไปจากตอนต้น เช่น เรื่อง หมอกเหม็นคั่ง เปิด เรื่องด้วยบรรยากาศที่หม่นมัวด้วยหมอกของฤดูหนาว บรรยากาศนั้นทำให้ความรู้สึก ของ เสาวลักษณ์ต่อสิ่งแวดล้อมพลอยหม่นมัวไปด้วย ผู้เขียนบรรยายฉากที่สัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึก ของ เสาวลักษณ์ตลอดการดำเนิน เรื่อง พอตอนจบของ เรื่อง เสาวลักษณ์ได้คิดว่าชีวิตครอบครัวที่เรียบง่าย และจำเริญนั้นความจริงแล้วอบอุ่นและมั่นคง เมธเป็นหัวหน้าครอบครัวที่เข้มแข็ง บรรยากาศรอบข้าง เหมือนเดิม แต่ความรู้สึกของเธอเปลี่ยนไปแล้ว ดังตอนท้ายของ เรื่องว่า

เขาหลับนุ้ยไปแล้ว เสาวลักษณ์เกือบถอนใจออกมา แต่หมอกเหม็นค้กายนอกกระจกหน้าต่าง
ตอนหนึ่งทำให้หล่อนจุกคิดขึ้นได้ เสาวลักษณ์ก็เลยรีบหลับตาปีไปด้วย หมอกเหม็นค้แห่งความ
ร่วม เย็นยังกำลังโปรยตัวสลัว เรื่อยอยู่²⁰

จากหมอกเหม็นค้ที่เป็นสัญลักษณ์ของความ เบื่อหน่ายในชีวิตครอบครัวของ เสาวลักษณ์ จนทำให้ เธอรู้สึก
ว่าชีวิตครอบครัวของเธอไม่สดใสเหมือนมีหมอกมาบดบัง แต่เมื่อเสาวลักษณ์เข้าใจว่า เธอต้องการ
สามีที่อบอุ่น เป็นผู้นำ เช่น เมธ และชีวิตครอบครัวที่มั่นคง เป็นสุขดังที่เป็นอยู่นี้ หมอกเหม็นค้ก็กลายเป็น
เป็นความร่วม เย็นภายหลังที่เธอได้รู้แจ้งถึงความต้องการที่แท้จริงของเธอ

เรื่อง เสียงไม้กระซิบ ขึ้นต้นด้วยบรรยากาศท้องทุ่งที่สงบร่มรื่นด้วยธรรมชาติและความ เขียว
ชะลุ่ม บรรยากาศทุกอย่าง เหมือน เดิมแต่ทัศนียภาพที่ขึงคังรังลัดเลาะกู่ด้วยเสียงเบา ๆ นั้น ไม่ใช่หญิงสาว
ที่สดใสด้วยวัยเยาว์อย่างเคย เธอกับลูกน้อยรอคอยการกลับของสามีที่ไปรบ

เมื่อทัศนียภาพลูกชายน้อยซึ่ง เป็นลูกของ ไชโยภายหลังจากที่เขาจากไปแล้วร่วมปี รูปร่างและ
จิตใจของหล่อนมิได้ผิดแปลกไปมาก ทัศนียภาพเหมือนสาวรุ่น ๆ ที่อุ้มน้องเล็ก ๆ ลัดเลาะอยู่ตาม
ทิวไม้ ข้างคูน้ำและตามท้องทุ่งอันร่ม เย็นอย่าง เด็กคนที่อยู่ในระยะใกล้ เคียงจะได้ยิน เสียงทัศนียภาพ
กู่ด้วยเสียงหวาน เย็นและอ่อนโยนอยู่เสมอว่า

"วู้ว...! วู้ว.....!"

ณ ที่ใดที่หนึ่ง ... อาจเป็นสมรภูมิที่นองเลือดหรืออาจเป็นแดนสุขาวดี ไชโยอาจได้ยินเสียง
กู่อันอ่อนโยนอย่างนั้น²¹

เสียงของทัศนียภาพหวาน เย็นและอ่อนโยนอย่างสาวรุ่น เหมือน เดิม ธรรมชาติท้องทุ่งยังสงบร่ม เย็น
เหมือนเดิมแต่ทุกอย่างได้เปลี่ยนไปแล้ว ผู้เขียนได้แฝงน้ำเสียงที่เศร้าหมองแต่ก็ยังมีหวังว่า
ชายคนรักของทัศนียภาพอาจจะได้ยิน เสียงกู่ เช่นนั้นก็ได้

²⁰ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "หมอกเหม็นค้," พิมพ์ไทย 3 (ตุลาคม 2495), :66.

²¹ รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "เสียงไม้กระซิบ," เพลินจิตต์ 7 (15 มกราคม 2496), : 85.

เรื่อง แสงอรุณ เปิดเรื่องด้วยเหตุการณ์ในอดีตตอนที่แสงอรุณจากบ้านของเธอเองไปอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าด้วยวัยเพียง 5 ปี และตอนจบเรื่องผู้เขียนให้ฉากของเหตุการณ์คล้ายกับตอนต้นเรื่อง แต่คราวนี้แสงอรุณในวัย 17 ปี กำลังจะจากบ้านของผู้ที่รับอุปการะเธอไว้ไปอยู่ภายใต้การปกครองของคนอื่นที่เธอไม่รู้จัก ผู้เขียนบรรยายฉากดังนี้

อีกครั้งหนึ่ง-เหมือนเมื่อ 12 ปีที่แล้วไปแล้ว ผู้ปกครองของแสงอรุณต้องไปตามตัวหล่อนมาจากข้างกรงนกในสวนหลังบ้าน ต่างกันก็แต่ตัวผู้ปกครองเป็นพี่ชายที่หล่อนรักจะอยู่ด้วยและกรงนกนั้นตั้งอยู่ในบ้านของคนมั่งคั่งไม่ใช่บ้านที่ถูกเลหลัง กรงนกตั้งอยู่ใกล้ ๆ สระบัวข้างต้นขมกุ่มที่ซึ่งเด็กกำพร้าได้พบผู้ปกครองของตนจึ่งหน้าเป็นครั้งแรก เข้าวันนี้ไม่ใช่วันในฤดูฝนเหมือนครั้งนั้น แต่เป็นวันที่อากาศหนาวจัดที่สุดของเขม้นตฤตุ แสงอรุณยืนฟังกรงนกขมอยู่ท่าเดียวกับที่เคยยืนเมื่อครั้งกระโน้น แทนเสื้อกางเกงติดกัน คือถุงสีขาวหม่น เย็บตามแบบสมสมัยและสมตัวหล่อนเสียนี้กระไร ท่อนบนเป็น เสื้อเสวิตเตอร์สีเขียวสด แทนที่หมวกกะไล่โบมที่มามีเบเรต์สีเดียวกับถุงวางเอียงอยู่พองาม รองเท้าถุงเท้าเป็นสีเดียวกับหมวก เมื่อดำรงจับไหล่หล่อนหันมาทาง เขาก็มิได้เห็นหยาดน้ำตาแต่สักหยดที่ปลายขนตาของหล่อน เหมือนดังที่สองหญิงของสมาคมสตรีไทยได้เห็น²²

จะเห็นได้ว่าผู้เขียน เปรียบ เทียบฉากและตัวละครกับ เหตุการณ์ในอดีตซึ่งเป็น เหตุการณ์ตอนเปิดเรื่อง แสงอรุณมีความเศร้าเสียใจที่ต้องพลัดพรากจากที่อยู่อาศัยที่เธอผูกพันเหมือน เมื่อตอนเปิดเรื่อง แต่ความพลัดพรากครั้งนี้ลึกซึ้งกว่า เพราะ เธอต้องพลัดพรากจากชายที่เธอรักและบูชาสุดหัวใจ แต่ด้วยวัยที่เปลี่ยนไป แสงอรุณจึงต้องข่มความรู้สึกที่ลึกซึ้งรุนแรงกว่าครั้งวัยเด็กไว้ภายใน เธอจึงไม่ได้ร้องไห้เหมือนครั้งนั้น

²² รวงทอง (เริ่ม) จันทิมพะ, "แสงอรุณ," ใน จำเลยลับ (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, 2514), : 127.

ตัวอย่างจากเรื่องสั้น 3 เรื่องข้างต้นแสดงให้เห็นการปิดเรื่องด้วยฉากหรือบรรยากาศที่สัมพันธ์กับความรู้สึกของตัวละคร เหมือนกับตอนเปิดเรื่อง ฉากสถานที่นั้นอาจเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน แต่ด้วยเวลาที่ผ่านไป ตัวละครได้ผ่านประสบการณ์จนทำให้ความรู้สึกของตัวละครแปรเปลี่ยนไป การปิดเรื่องแบบนี้จะแสดงถึงพัฒนาการทางความรู้สึกของตัวละครอย่างเด่นชัด

กล่าวโดยสรุป การเปิดเรื่องของ ร.จันทิมพะ มีทั้งแบบจบตามความคาดหมาย และจบแบบพลิกความคาดหมาย ส่วนใหญ่แล้วจะปิดเรื่องตามความคาดหมาย เรื่องที่จบแบบพลิกความคาดหมายมักจะไม่หักมุม เพราะผู้อ่านสามารถคาดเดาจากความขัดแย้งในเรื่องที่คลี่คลายมาโดยลำดับแล้ว นอกจากนั้นผู้เขียนยังมีวิธีจบเรื่องด้วยการให้ฉากและบรรยากาศของเรื่องมีความคล้ายคลึงหรือเหมือนกับตอนต้นเรื่อง แต่ตัวละครมีความรู้สึกนึกคิดต่างไปจากเดิม

กลวิธีการประพันธ์ในเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ เป็นเครื่องพิสูจน์ความสามารถและมีฝีมือในเชิงการประพันธ์ของผู้เขียนได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาพบว่า ร.จันทิมพะใช้กลวิธีการประพันธ์ได้หลายรูปแบบ และพัฒนากลวิธีนั้นให้มีความแปลกออกไปไม่ว่าจะเป็นวิธีการเล่าเรื่องหรือวิธีการดำเนินเรื่อง กลวิธีเล่าเรื่องนั้นผู้เขียนให้บทบาทการเล่าเรื่องกับตัวละครฝ่ายหญิง ในกลวิธีการดำเนินเรื่อง ผู้เขียนใช้วิธีการหลายอย่างในการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การปิดเรื่อง ที่เด่นมากคือการสร้างฉากและบรรยากาศให้ผู้อ่าน เห็นชัดเจนและแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะของผู้เขียน การเล่าเรื่องและดำเนินเรื่องบางเรื่องแม้จะซับซ้อน แต่ผู้เขียนก็สามารถทำให้มีระบบให้เรื่องนั้นมีความน่าสนใจ จึงกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นของ ร.จันทิมพะ เป็นเรื่องสั้นที่มีความน่าสนใจในด้านของกลวิธีการประพันธ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย